

Пукала Ришард,
кандидат економічних наук (PhD), проректор
Вища техніко-економічна школа в Ярославі ім.Б.Маркевича,

Внукова Наталія Миколаївна,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри управління фінансовими послугами,
Харківський національний економічний університет ім.С.Кузнеця,

Чернобай Анна Миколаївна,
фахівець з комунікацій, ПрАТ «Промислово-страхова компанія»

ОЦІНКА РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Актуальність. В умовах глобалізаційних процесів євроінтеграція для України створює можливість виходу на світові ринки, у тому числі на страховий, який є інфраструктурним елементом ринкової економіки. На сучасному етапі страховий ринок України знаходиться на шляху поступового розвитку та потребує більш детального наукового дослідження. Європейський напрям державної політики забезпечить сприятливі умови для його ринкової трансформації.

Порівняльно-правовому аналізу регулювання страхування та інших фінансових послуг в Україні та ЄС присвячено дослідження вітчизняних науковців [1].

Метою є оцінка розвитку страхування в Україні порівняно з країнами ЄС .

Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс методів, зокрема, кластерний та дискримінантний аналіз із використанням прикладних програм Statistica та Microsoft Excel.

Стратегічним завданням розвитку фінансового ринку України є забезпечення інтегрування у європейський фінансовий простір, яке буде досягнуто через запровадження ефективного пруденційного нагляду [2,3] та адаптування страхового ринку до вимог європейських Директив з регулювання Solvency II [4].

Аналіз нормативно-правової бази країн ЄС показує, що створено стандарти регулювання страхового ринку за такими напрямками: страхові послуги, страхове посередництво, страховий нагляд, захист прав споживачів, ліквідація страхових компаній та їх платоспроможність.

Аналіз сучасного стану страхового ринку показав, що на відміну від європейських країн, частка страхування в економіці України є незначною [5].

Відмінність страхового ринку України від розвинутих країн характеризується високою часткою компаній ризикових видів страхування. Така ситуація обумовлена непопулярними програмами страхування життя серед більшості населення країни, відсутністю широкого запровадження програм пенсійного страхування, низьким рівнем довіри до довготривалого накопичення в умовах нестабільності економічної ситуації.

Крім того, українському страховому ринку притаманний досить низький рівень здійснення страхових виплат – в динаміці на рівні 21–35 %. Виконана оцінка розвитку страхового ринка свідчать про те, що він потребує суттєвого поліпшення.

При обґрунтуванні заходів з удосконалення страхового ринку дуже важливо не тільки оцінити стан страхового ринку, а і визначити групу країн для інтегрування. Кожна країна має свої особливості, але в однорідних групах країн діє близька за змістом логіка розвитку.

З метою ранжування та виділення однорідної сукупності європейських країн за рівнем розвитку ринку страхових послуг застосовано кластерний аналіз [6], який є методом багатомірного статистичного дослідження, яке дозволяє упорядкування країн (об'єктів дослідження) у порівняно однорідні, схожі між собою групи. Реалізація запропонованого підходу дозволить поєднати в окремі кластери країни ЄС із схожими тенденціями розвитку страхових ринків. До об'єктів кластерного аналізу увійшли усі країни-члени ЄС, крім Латвії, Литви та Естонії, де обсяг страхового ринку суттєво непорівнянний з іншими країнами.

Кластери побудовано за показниками, що характеризують загальний стан страхового ринку країни: частки загальної суми страхових премій у світовому ринку, сума страхових премій на душу населення

та частки страхових премій зі страхування життя у загальному обсягу страхових премій у динаміці [7].

Аналізована сукупність згрупована на три кластери, використовуючи метод К-середніх. У табл.1 наведено розподіл країн за рівнем розвитку страхування.

Таблиця 1

Кластеризація європейських країн за рівнем розвитку страхового ринку

Склад 1 кластера		Склад 2 кластера		Склад 3 кластера	
Країна	Відстань від центру кластера	Країна	Відстань від центру кластера	Країна	Відстань від центру кластера
Велика Британія	0,774	Данія	0,493	Австрія	0,279
Італія	0,530	Ірландія	0,181	Бельгія	0,579
Нідерланди	1,089	Люксембург	2,045	Болгарія	0,549
Німеччина	0,505	Португалія	0,593	Греція	0,286
Франція	0,293	Фінляндія	0,579	Іспанія	0,429
		Швеція	0,478	Кіпр	0,138
				Мальта	0,419
				Польща	0,128
				Румунія	0,578
				Словаччина	0,236
				Словенія	0,332
				Угорщина	0,392
				Хорватія	0,211
				Чехія	0,078

Як видно з табл.1, до складу першого кластера увійшли країни, які мають подібність у високих значеннях частки страхових премій у світовому ринку та частки страхових премій у ВВП країни. У другий кластер об'єдналися країни, що вирізнялися найбільшими сумами страхових премій на душу населення та великим значенням питомої ваги страхових премій зі страхування життя. В третій кластер потрапили країни, які, порівнюючи із усією сукупністю країн, мають

найменші значення аналізованих показників, тобто характеризуються відносно низьким рівнем розвитку страхового ринку. Оцінка необхідної якості отриманих груп показників доведена використанням дисперсійного аналізу.

До першого кластера потрапили країни подібні між собою високими значеннями частки страхових премій у світовому ринку та показника «щільності страхування»: Велика Британія, Німеччина, Нідерланди, Італія та Франція. Як можна помітити всі країни є економічно розвинутими, у більшості своїй великі за розмірами та територіально належать до Західної Європи. Аналізуючи країни у розрізі всіх використовуваних показників, необхідно зазначити, що безперечним лідером серед сукупності країн-членів ЄС (до Brexit) є Велика Британія. Вона також входить до трійки світових лідерів по розвитку страхування, разом із США та Японією.

У другий кластер об'єдналися країни, які характеризуються великими сумами страхових премій на душу населення; це невеликі високорозвинені країни з високим рівнем життя. Лідером за показником суми страхових премій на душу населення серед усієї сукупності аналізованих країн є Люксембург, який може виділятися в окремий кластер. Важливою характерною рисою, яка є спільною для країн другого кластера – переважання страхування життя над ризиковим страхуванням.

До третього кластера увійшла найбільша кількість країн, основні показники розвитку ринку яких є найменшими серед аналізованої сукупності. Крім низьких значень частки у світовому ринку, частки страхових премій у ВВП та щільності страхування, у країнах більш поширене ризикове страхування. У зв'язку з найбільшою кількістю країн цей кластер є неоднорідним, тому умовно його можна поділити на дві групи — країни з середнім рівнем розвитку страхування (Австрія, Іспанія, Словенія тощо) та групу, у межах якої країни характеризуються низьким рівнем розвитку ринку страхування (Румунія, Болгарія, Словаччина тощо).

Для визначення груп країн для інтегрування України у страховий ринок ЄС застосовано дискримінантний аналіз, який дозволяє встановити відмінності між двома та більш групами об'єктів відносно

декількох змінних водночас, щоб передбачити, до якої із груп будуть належати наступні спостереження, якщо вже існує певна кількість попередніх з відомими належностями до груп.

На підставі результатів дискримінантного аналізу зазначено, що ринок страхування України відповідає рівню розвитку країн третього кластера.

Висновок. Встановлено, що сучасний стан ринку страхування України характеризується низьким рівнем. До чинників, які стримують його розвиток, потрібно віднести: нерозвиненість інфраструктури ринку страхування, недостатність надійних фінансових інструментів для інвестування, слабкий розвій фінансового посередництва та національного перестрахового ринку. Обов'язковою умовою розвитку ринку фінансових послуг в Україні в умовах інтеграції у європейське співтовариство та посилення процесів глобалізації є зміна його діяльності відповідно до європейських стандартів.

Література:

1. Безручко Ю. В., Пацурія Н. Б., Белова О. А. Правове регулювання страхування та роздрібних фінансових послуг в Європейському Союзі та в Україні: порівняльно-правовий аналіз. Київ : ЦУЛ, 2007. 196 с.
2. Угода про коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» підписання від 27.11.2014. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15>
3. Концепція запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами: розпорядження від 15.07.2010 р. № 585. Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. URL: http://www.uaib.com.ua/files/articles/1301/85_4.pdf.
4. Внукова Н. М., Ачкасова С. А., Скорик І. В. Адаптація вимог Solvency II до умов функціонування страхового ринку України. *Фінанси України*. 2013. № 9. 2013. С. 76–82.
5. Pukała R., Vnuikova N. Оценка развития страхового рынка Украины с учетом требований ЕС. *Humanities and Social Sciences. Politechnika Rzeszowska*, - hss, Vol. XXII, 24 (2/2017). URL: <http://hss.prz.edu.pl/pl/wersja-elektroniczna/2017/23-22016-kwiecien---czerwiec/>.
6. Назаров М. Г. Курс социально-экономической статистики. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2000. 340 с.
7. European Insurance – Key Facts. *European Insurance*. 2015. August. 16 p.